

POSTANOWIENIE

Dnia 1 czerwca 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

Prezes SN Adam Roch (przewodniczący)

SSN Jarosław Sobutka (sprawozdawca)

SSN Ryszard Witkowski

Protokolant Anna Rusak

przy udziale prokurator M. N.

po rozpoznaniu w Izbie Dyscyplinarnej na rozprawie w dniu 1 czerwca 2022 r.

kasacji Prokuratora Generalnego od postanowienia Sądu Dyscyplinarnego Izby Adwokackiej w W. z dnia 12 grudnia 2017r., sygn. akt DZ [...],

utrzymującego w mocy postanowienie Rzecznika Dyscyplinarnego Izby Adwokackiej w W. z dnia 13 lipca 2017r., sygn. akt D [...] o umorzeniu dochodzenia,

na podstawie art. 531 § 1 k.p.k. w zw. z art. 530 § 2 k.p.k. w zw. z art. 429 § 1 k.p.k. w zw. z art. 95n pkt 1 ustawy z dnia 26 maja 1982r. Prawo o adwokaturze (t.j. Dz.U. z 2020r., poz 1651 ze zm.)

postanowił:

I. pozostawić kasację bez rozpoznania;

II. kosztami postępowania obciążyć Skarb Państwa.

UZASADNIENIE

Postanowieniem Rzecznika Dyscyplinarnego Izby Adwokackiej w W. z dnia 13 lipca 2017 roku, sygn. akt RD 78/17, umorzono dochodzenie dyscyplinarne w sprawie „dotyczącej wypowiedzi adw. J. D., udzielonych i/lub opublikowanych w okresie od 1 do 9 grudnia 2016 roku, które miały stanowić nadużycie wolności słowa poprzez przekroczenie granic umiaru i oględności, tj. w sprawie przewinienia dyscyplinarnego z art. 80 w zw. z art. 8 ust. 1 Prawa o adwokaturze, w zw. z § 17 i

§ 27 Zbioru Zasad Etyki Adwokackiej i Godności Zawodu - wobec stwierdzenia, że czyn nie zawiera znamion przewinienia dyscyplinarnego.”

Odwołaniem wniesionym przez Ministra Sprawiedliwości, postanowienie to zostało zaskarżone w całości na niekorzyść adw. J. D. W treści odwołania podniesiony został zarzut błędu w ustaleniach faktycznych, przyjętych za podstawę zaskarżonego postanowienia, mającego wpływ na jego treść, polegającego na niezasadnym przyjęciu, że adw. J. D. nie przekroczył granic swobody wypowiedzi, podczas gdy analiza całości materiału dowodowego prowadziła do przeciwnego wniosku, co skutkowało błędnym przyjęciem, że nie zachodzą przesłanki do prowadzenia postępowania dyscyplinarnego i bezpodstawnym umorzeniem dochodzenia dyscyplinarnego na podstawie art. 17 § 1 pkt 2 k.p.k. w zw. z art. 95n pkt 1 ustawy z dnia 26 lipca 1982 roku Prawo o adwokaturze, wobec niestwierdzenia znamion przewinienia dyscyplinarnego. Podnosząc powyższy zarzut, skarżący wniósł o uchylenie postanowienia oraz przekazanie sprawy Rzecznikowi Dyscyplinarnemu Izby Adwokackiej w W. do ponownego rozpoznania.

Odwołanie od przedmiotowego postanowienia wniósł także Pierwszy Zastępca Prokuratora Generalnego – Prokurator Krajowy, zaskarżając postanowienie w całości na niekorzyść adw. J. D. Postawił on zarzut błędu w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę zaskarżonego postanowienia, mającego wpływ na jego treść, polegającego na niezasadnym przyjęciu, że wypowiedzi adw. J. D. nie przekroczyły granic umiaru i oględności, podczas gdy analiza zebranego w sprawie materiału dowodowego prowadziła do wniosku przeciwnego, co skutkowało błędnym przyjęciem, że nie zachodziły przesłanki do prowadzenia postępowania dyscyplinarnego i bezpodstawnym wydaniem postanowienia o umorzeniu dochodzenia dyscyplinarnego. Skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy Rzecznikowi Dyscyplinarnemu Izby Adwokackiej w W. do ponownego rozpoznania.

Postanowieniem wydanym przez Sąd Dyscyplinarny Izby Adwokackiej w W. w dniu 12 grudnia 2017 roku, sygn. akt DZ [...], zaskarżone postanowienie utrzymano w mocy.

Pismem z dnia 11 grudnia 2018 roku, Prokurator Generalny zaskarżył powyższe postanowienie kasacją, którą złożył w trybie art. 521 § 1 k.p.k. Kasacja ta została podpisana przez Pierwszego Zastępcę Prokuratora Generalnego B. Ś., działającego z upoważnienia Prokuratora Generalnego. Skarżący zaskarżył powyższe postanowienie Sądu Dyscyplinarnego Izby Adwokackiej w W. w całości na niekorzyść adw. J. D., stawiając zarzut rażącego i mającego istotny wpływ na treść postanowienia naruszenia przepisów prawa procesowego – art. 433 § 2 k.p.k. w zw. z art. 457 § 3 k.p.k., polegającego na zaniechaniu dokonania przez Sąd Dyscyplinarny Izby Adwokackiej w W. prawidłowej i wszechstronnej kontroli odwoławczej oraz na nienależytym, gdyż pobieżnym i lakonicznym, rozważeniu i ustosunkowaniu się w pisemnym uzasadnieniu postanowienia do podniesionych w odwołaniach zarzutów i wspierającej je argumentacji, w następstwie czego doszło do utrzymania w mocy niezasadnego, bo wydanego z naruszeniem art. 4 k.p.k., art. 7 k.p.k. w zw. z art. 366 § 1 k.p.k. i art. 410 k.p.k. opartego na dowolnej, sprzecznej z zasadami prawidłowego rozumowania oraz wskazaniem wiedzy i doświadczenia życiowego ocenie materiału dowodowego, postanowienia Rzecznika Dyscyplinarnego Izby Adwokackiej w W. o umorzeniu dochodzenia dyscyplinarnego w sprawie dotyczącej adw. J. D. – na podstawie art. 17 § 1 pkt 2 k.p.k. w zw. z art. 95n ustawy z dnia 26 lipca 1982 roku Prawo o adwokaturze. Skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia Sądu Dyscyplinarnego Izby Adwokackiej w W. i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Postanowieniem wydanym przez Sąd Najwyższy, w dniu 28 kwietnia 2021 r., w sprawie o sygn. akt II DK 1/21, kasację pozostawiono bez rozpoznania, zaś kosztami sądowymi obciążono Skarb Państwa. W uzasadnieniu postanowienia podniesiono, że Pierwszy Zastępca Prokuratora Generalnego – Prokurator Krajowy nie został w przedmiotowej sprawie upoważniony do skierowania w imieniu Prokuratora Generalnego kasacji. Powoływana w pismach procesowych Prokuratora Krajowego podstawa prawna nie dawała mu więc sama w sobie upoważnienia do sporządzenia i wniesienia kasacji.

Powyższe postanowienie zaskarżone zostało w całości kasacją wniesioną przez Prokuratora Generalnego.

Postanowieniem z dnia 11 stycznia 2022r. Sąd Najwyższy uchylił zaskarżone postanowienie i przekazał sprawę Sądowi Najwyższemu w Izbie Dyscyplinarnej do ponownego rozpoznania. Zdaniem Sądu Najwyższego konieczne było uchylenie postanowienia Sądu Najwyższego Izby Dyscyplinarnej z dnia 28 kwietnia 2021 r. i przekazanie sprawy do rozpoznania temu Sądowi, wobec zasadności zarzutów rażącego naruszenia przepisów prawa procesowego, tj. art. 531 § 1 k.p.k. w zw. z art. 530 § 2 k.p.k. w zw. z art. 429 § 1 k.p.k. i w zw. z art. 13 § 3 ustawy - Prawo o prokuraturze.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje

Rozważania prawne związane z wniesioną kasacją w tej sprawie należy rozpocząć od czynności związanych z obowiązkiem każdorazowego badania warunków formalnych dopuszczalności kasacji, który to obowiązek zawsze wyprzedza jej merytoryczne rozpoznawanie. Przystąpienie bowiem do analizy podniesionych w kasacji zarzutów możliwe będzie dopiero po dokonaniu oceny dopuszczalności jej wniesienia przez podmiot do tego uprawniony.

Przechodząc zaś do rozważań nad dopuszczalnością wniesienia kasacji w niniejszym stanie faktycznym, należy w pełni zaakceptować pogląd, zgodnie z którym w sprawach dyscyplinarnych adwokatów nie jest dopuszczalna kasacja złożona w trybie art. 521 k.p.k.

Sąd Najwyższy w swoich orzeczeniach wielokrotnie wskazywał, że określenie w przepisach art. 91a–91d ustawy z dnia 26 maja 1982 r. Prawo o adwokaturze (dalej pr. adw.) podstaw, granic, przedmiotu zaskarżenia i kręgu podmiotów uprawnionych do wnoszenia kasacji nie pozwala na uznanie, że jest to „sprawa nieuregulowana w niniejszym rozdziale” (art. 95n pkt 1 pr. adw.) - co wyklucza możliwość zaskarżenia kasacją Prokuratora Generalnego w trybie art. 521 k.p.k. rozstrzygnięcia sądu dyscyplinarnego niebędącego orzeczeniem dyscyplinarnym. W orzecznictwie Sądu Najwyższego pojawiły się co prawda poglądy odmienne, chociażby w uchwale składu siedmiu sędziów Izby Dyscyplinarnej z dnia 27 listopada 2019r., sygn. akt II DSI 67/18 (Legalis nr

2254301), nie mającej mocy zasady prawnej – jednakże przedmiotowa uchwała nie doprowadziła do zmiany dotychczasowego orzecznictwa w tym zakresie oraz spotkała się z dużą krytyką wśród przedstawicieli doktryny. Sąd Najwyższy w niniejszym składzie, choć niejednomyślnie, nie podziela również zajętego w niej stanowiska.

Zarówno rodzaj rozstrzygnięć zapadających w postępowaniu dyscyplinarnym, podlegających zaskarżeniu kasacją, jak i katalog podmiotów uprawnionych do występowania z tym nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia wynika wprost z prawa o adwokaturze. Nie do przyjęcia jest zatem teza, że obowiązujący model postępowania dyscyplinarnego w stosunku do adwokatów przewiduje dwa odrębne tryby postępowania kasacyjnego zakotwiczone w dwóch różnych aktach normatywnych, różne co do przedmiotu zaskarżenia i podmiotów uprawnionych do wniesienia kasacji, z których jeden tryb jest wyraźnie skonstruowany dla potrzeb tego postępowania i określony w ustawie o charakterze ustrojowym dla korporacji adwokackiej, a drugi miałby wynikać z ogólnego odesłania do innego aktu normatywnego. Kasacja przysługuje wyłącznie od prawomocnego orzeczenia wydanego przez Wyższy Sąd Dyscyplinarny w drugiej instancji, kończącego postępowanie w przedmiocie rozstrzygnięcia o odpowiedzialności dyscyplinarnej obwinionego. Kasacja nie przysługuje od postanowienia sądu dyscyplinarnego drugiej instancji (zob. orzeczenie SN z dnia 16 czerwca 2005 r., SDI 15/05, LEX nr 568801 oraz postanowienie SN z dnia 20 grudnia 2007 r., SDI 26/07, LEX nr 568830). Kasacją może być zaskarżone jedynie takie orzeczenie, które ma postać orzeczenia merytorycznego w sprawie popełnienia deliktu dyscyplinarnego – jest to orzeczenie sądu odwoławczego, które kończy postępowanie i jest prawomocne (tak. postanowienie SN z dnia 22 stycznia 2004 r., SDI 6/04, LEX nr 568859). Zatem, należy zauważyć, że Minister Sprawiedliwości, Rzecznik Praw Obywatelskich oraz Prezes Naczelnej Rady Adwokackiej mogą wnieść kasację wyłącznie od orzeczenia wydanego przez Wyższy Sąd Dyscyplinarny w drugiej instancji. Taka interpretacja znajduje swoje uzasadnienie w tym, że art. 91a ust. 1 pr. adw. stanowi *lex specialis* wobec unormowania przewidzianego w art. 521 k.p.k., a wykładnia literalna art. 91a ust. 1 pr. adw. wskazuje *expressis verbis*, iż tylko od orzeczeń wydanych przez Wyższy

Sąd Dyscyplinarny w drugiej instancji Ministrowi Sprawiedliwości, Rzecznikowi Praw Obywatelskich oraz Prezesowi Naczelnej Rady Adwokackiej przysługuje prawo wniesienia kasacji (K. Ceglarska - Piłat, M. Zbrojewska [w:] *Prawo o adwokaturze. Komentarz*, red. P. Kruszyński, Warszawa 2016, art. 91a).

Ponadto, analizując pozostałe rozstrzygnięcia judykatury, należy podkreślić trafność poglądu, w którym Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 11 lutego 2008r. (SDI 1/08, OSNSD 2008, poz. 104) pozostawił bez rozpoznania kasację Prokuratora Generalnego wniesioną w trybie art. 521 k.p.k. od postanowienia Wyższego Sądu Dyscyplinarnego adwokatury, wykluczając jednocześnie możliwość zaskarżenia kasacją Prokuratora Generalnego w trybie art. 521 k.p.k. rozstrzygnięcia sądu dyscyplinarnego niebędącego orzeczeniem.

Skoro przepisy ustawowe, regulujące kwestie związane z postępowaniami w sprawach odpowiedzialności dyscyplinarnej prokuratorów, adwokatów, radców prawnych i notariuszy, odsyłają do odpowiedniego stosowania przepisów Kodeksu postępowania karnego, w orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że jeżeli w określonym układzie procesowym Kodeks postępowania karnego nakazuje wydać wyrok, to w takim samym układzie procesowym w postępowaniu dyscyplinarnym powinno zapaść orzeczenie. Tylko zaś od prawomocnego orzeczenia sądu dyscyplinarnego II instancji kończącego postępowanie w przedmiocie rozstrzygnięcia o odpowiedzialności dyscyplinarnej obwinionego przysługuje kasacja. Kasacja zatem nie przysługuje od postanowienia sądu dyscyplinarnego II instancji (W. Kozielowicz, *Odpowiedzialność dyscyplinarna sędziów, prokuratorów, adwokatów, radców prawnych i notariuszy*, Warszawa 2016, s. 108, a także postanowienia SN z dnia 8 października 2010 r., SDI 20/10, SDI 21/10, SDI 22/10, OSNSD 2010, poz. 81, poz. 82 i poz. 83).

Przypomnieć także w tym miejscu należy o konsekwentnie podtrzymywanym przez wiele lat stanowisku Sądu Najwyższego, prezentowanym zarówno na gruncie postępowania dyscyplinarnego dotyczącego adwokatów (por. postanowienie z dnia 28 lutego 2007 r., SDI 5/07 – niepubl.), jak i radców prawnych (por. postanowienie z dnia 21 grudnia 2006 r., SDI 30/06 – niepubl.), zgodnie z którym wprowadzenie

przez ustawodawcę w aktach prawnych o charakterze dla tych korporacji ustrojowym, wyraźnego podziału rozstrzygnięć zapadających w tym postępowaniu i związanie ich rodzaju z etapem tego postępowania na jakim zostały podjęte, ma istotne znaczenie normatywne. Zgodnie z dyspozycją art. 95 ust. 2 pr. adw., rozstrzygnięcia sądu dyscyplinarnego zapadają w formie orzeczeń lub postanowień. Natomiast, nie ulega wątpliwości, że zasadnicze znaczenie ma zachowanie podziału rozstrzygnięć zapadających w tym postępowaniu na postanowienia i orzeczenia, zachowanie dotychczasowych etapów postępowania z podziałem na dochodzenie, postępowanie sądowe i postępowanie wykonawcze oraz określenie rodzajów środków odwoławczych w powiązaniu z formami rozstrzygnięć. Szczególne znaczenie ma zwłaszcza wyodrębnienie w art. 88a pr. adw. postanowień kończących postępowanie dyscyplinarne. Z zarysowanego tam podziału rozstrzygnięć wynika, że w postępowaniu dyscyplinarnym, toczącym się na zasadach określonych w ustawie, występuje kategoria decyzji procesowych rozstrzygających o dalszym biegu procesu - mająca postać postanowień. Niezależnie od tego, czy są to postanowienia jedynie blokujące wydanie rozstrzygnięcia co do przedmiotu tego postępowania, czy też zawierające takie rozstrzygnięcie (bo takiej zależności ustawodawca obecnie nie określił), zupełnie zasadnicze znaczenie ma to, że przy zachowaniu tego podziału jedynie w stosunku do jednej grupy rozstrzygnięć wyraźnie przewidziano możliwość zaskarżenia ich kasacją. Stosownie do dyspozycji art. 91a ust. 1 pr. adw. tylko od orzeczenia wydanego przez Wyższy Sąd Dyscyplinarny w drugiej instancji przysługuje prawo do wniesienia kasacji. Od żadnego zatem innego rozstrzygnięcia wydanego w postępowaniu dyscyplinarnym ten nadzwyczajny środek zaskarżenia nie przysługuje. Zarówno rodzaj rozstrzygnięć zapadających w postępowaniu dyscyplinarnym, podlegających zaskarżeniu kasacją, jak i katalog podmiotów uprawnionych do występowania z tym nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia, wynika wprost z ustawy – Prawo o adwokaturze.

Dla rozważanego zagadnienia istotne znaczenie ma także krąg podmiotów uprawnionych do wniesienia kasacji. Możliwość tę ustawodawca przyznaje stronom, Ministrowi Sprawiedliwości, Rzecznikowi Praw Obywatelskich oraz Prezesowi Naczelnej Rady Adwokackiej. Gdyby na moment (hipotetycznie) założyć,

że ustawodawca rzeczywiście zamierzał zróżnicować zakresy uprawnień poszczególnych podmiotów i przyznać niektórym spośród nich dalej idącą możliwość kwestionowania kasacją, również postanowień prawomocnie kończących postępowanie dyscyplinarne, to właśnie przepis art. 91a pr. adw. był do tego właściwym miejscem (zob. wcześniej wspomniane postanowienie SN z dnia 11 lutego 2008 r., SDI 1/08, OSNSD 2008, poz. 104).

Zupełnie na marginesie należy wskazać, że Sąd Najwyższy w niniejszym składzie w pełni utożsamia się z poglądem, który stanowi, iż postanowienie sądu dyscyplinarnego I instancji (postanowienie sądu dyscyplinarnego izby adwokackiej) utrzymujące w mocy postanowienie rzecznika dyscyplinarnego o umorzeniu dochodzenia dyscyplinarnego w fazie *in rem* nie jest „prawomocnym orzeczeniem sądu kończącym postępowanie” w rozumieniu art. 521 § 1 k.p.k.

Podkreślić także należy, że nadzór nad działalnością samorządu adwokackiego, w zakresie i formach określonych ustawą, sprawuje Minister Sprawiedliwości (art. 3 § 2 pr. adw.). Nadzór ten, w odniesieniu do sfery orzeczniczej organów dyscyplinarnych, realizowany jest w szczególności poprzez prawo żądania wszczęcia dochodzenia, prawo zaskarżania orzeczeń zapadających w toku postępowania oraz prawo składania kasacji do Sądu Najwyższego. Budowanie więc argumentacji uzasadniającej prawo do wywiedzenia kasacji od innych rozstrzygnięć niż orzeczenie Wyższego Sądu Dyscyplinarnego oraz przez inne podmioty niż wskazane w ustawie, tj. przez Prokuratora Generalnego (a pośrednio także przez Rzecznika Praw Obywatelskich i Rzecznika Praw Dziecka), nie znajduje podstaw ani formalnych, ani merytorycznych. Nadto, może być uznane za sprzeczne z powołanym przepisem art. 3 § 2 pr. adw., jako nadmierna ingerencja organów państwowych w sferę zastrzeżoną dla samorządu zawodowego osób wykonujących zawód zaufania publicznego.

W związku z powyższym, w drodze odpowiedniego zastosowania przepisów art. 531 § 1 k.p.k. w zw. z art. 530 § 2 k.p.k. i art. 429 § 1 k.p.k., a także art. 91a pr. adw. należało pozostawić bez rozpoznania - jako niedopuszczalną z mocy prawa - kasację Prokuratora Generalnego, wniesioną w niniejszej sprawie.

Mając to wszystko na uwadze Sąd Najwyższy postanowił, jak na wstępie.

a.s.